

VAI TRÒ CỦA PHỤ NỮ TRONG PHONG TRÀO PHÁT TRIỂN KINH TẾ TẬP THỂ

▶ *Đ i biểu Nguyễn Thu Hiền*
Chủ tịch Hội Liên hiệp Phụ nữ tỉnh Đồng Tháp

Kính thưa Đoàn Chủ tịch!
Kính thưa toàn thể Đ i hội!

Đồng Tháp là tỉnh nông nghiệp, nằm trong khu vực Đồng Tháp Mười, với 69% lao động xã hội ở nông thôn và cũng được xem là tỉnh đất chật, người đông (bình quân 1,4 ha/hộ). Thu nhập của người dân chủ yếu dựa vào nông nghiệp. Một trong những hình thái kinh tế chủ đạo ở nông thôn Đồng Tháp là đa phần phụ nữ là người điều hành kinh tế hộ gia đình. Ngoài sản xuất nông nghiệp, người dân Đồng Tháp, chủ yếu là phụ nữ còn tham gia vào các làng nghề gắn với nông thôn và nguyên liệu từ nông nghiệp như dệt khăn choàng, chiếu, đan lát, trồng hoa kiểng hoặc chế biến từ các sản phẩm nông nghiệp như bột, bánh tráng (bánh đa), hủ tiếu...

Tuy nhiên, trước những diễn biến phức tạp của thời tiết, dịch bệnh và nhất là tác động của quy luật thị trường “*được mùa, mất giá*” đã trở thành điệp khúc muôn thuở, thói quen sản xuất theo hình thức “*tự sản, tự tiêu*”, “*tranh mua, tranh bán*”, “*trăm người bán, v n người mua*” đã làm cho một số sản phẩm truyền thống có nguy cơ bị mai một, chỉ được sản xuất cầm chừng, thiếu ổn định do không có đầu ra và thiếu vốn đầu tư, phương tiện kỹ thuật lạc hậu, mẫu mã, chất liệu chậm đổi mới, phụ thuộc chủ yếu vào nhu cầu của người nông dân và thị trường nông thôn. Chính vì vậy tỷ lệ giảm nghèo ở Đồng Tháp còn chậm và thiếu bền vững, tỷ lệ tái nghèo còn cao. Mặc khác, để hướng đến sự phát triển bền vững và thực hiện Đề án Tái cơ cấu ngành nông nghiệp của tỉnh; nhiều địa phương đã vận động người dân tích tụ ruộng đất, dòng họ chuyển nhượng đất cho nhau để tập trung cho một người hoặc cho doanh nghiệp thuê theo sự điều phối của chính quyền để đầu tư sản xuất quy mô lớn, những người còn lại chuyển sang hoạt động phi nông nghiệp. Việc này bên cạnh những tác động tích cực nhưng cũng đã tạo nên một thực tế là tạo ra một lượng lớn, nhất là phụ nữ lao động dôi dư ở nông thôn. Biến đổi khí hậu, thiếu việc làm tại địa phương cũng đã dẫn đến tình trạng phụ nữ đã bỏ quê đi làm ăn xa ngày càng tăng với mong muốn có thu nhập cao hơn. Thực tế cũng cho thấy không phải người nào ra đi cũng thành công, mà rất nhiều chị em đã bị đổ vỡ hạnh phúc gia đình, nhiều chị do thiếu hiểu biết nên bị người sử dụng lao động lừa gạt, bóc lột, nhiều trẻ em không người chăm sóc, bỏ học do phải theo cha, mẹ nay đây mai đó hoặc ở lại quê nhà với ông bà với cuộc sống thiếu thốn, không người dạy bảo, thậm chí nhiều em đã vi phạm pháp luật.

Trước thực trạng trên, Hội LHPN tỉnh Đồng Tháp đã nhận thấy cần có những giải pháp phù hợp hơn trong hỗ trợ phụ nữ phát triển kinh tế, giảm nghèo. Làm thế nào để phụ nữ, nhất là phụ nữ trung niên, an tâm ở lại nhà, làm giàu trên quê hương, bằng cách áp dụng khoa học kỹ thuật, công nghệ tiên tiến vào sản xuất, biến sản xuất nông nghiệp thành sản xuất hàng hóa. Đồng thời phân công lại lao động hợp lý, ai làm nông nghiệp thì làm, ai chuyển nghề khác thì chuyển để quy mô sản xuất của từng hộ dân lớn hơn, như vậy mới dễ áp dụng KHKT, cơ giới vào sản xuất. Đặc biệt là cần phải hợp tác với nhau trong sản xuất để biến từ việc sản xuất tự cung tự cấp thành sản xuất hàng hóa. Để mạnh hơn về

nguồn lực con người, về vốn, góp phần giảm giá thành sản xuất, tăng lợi nhuận. Đồng thời khắc phục tình trạng bị thương lái ép giá, kỳ kèo trong tiêu thụ hoặc nhiều hợp đồng “miếng” giữa nông dân với doanh nghiệp, thương lái bị vi phạm do nhu cầu thị trường giảm, giá thị trường xuống thấp hơn giá thỏa thuận nên thương lái chấp nhận bỏ số tiền đã đặt cọc trước cho nông dân để giảm thiệt hại hoặc người nông dân tự ý hủy hợp đồng để bán cho người khác do giá thị trường tăng cao. Từng bước giải quyết được mâu thuẫn giữa nông dân với thương lái, với doanh nghiệp và tạo sự liên kết giữa những người nông dân với nhau thành một khối thống nhất làm cơ sở cho việc liên kết với doanh nghiệp từ đầu vào và đầu ra, thực hiện phương án “mua chung, dùng chung, bán chung” để giảm chi phí đầu vào, tăng lợi nhuận.

Từ cơ sở các tổ phụ nữ hoạt động theo ngành, nghề, lĩnh vực gắn với các làng nghề truyền thống, Hội đã tiến hành khảo sát nhu cầu, thực trạng của từng tổ, từng địa phương và đề ra các nhiệm vụ cần làm ngay:

- Tổ chức các hoạt động tập huấn, hội thảo, tọa đàm giúp cho đội ngũ cán bộ Hội từ tỉnh đến cơ sở nhận thức lại và đổi mới căn bản trong vấn đề hỗ trợ phụ nữ phát triển kinh tế, giảm nghèo bền vững. Từng bước tạo chuyển biến từ quan điểm khép kín, chú trọng về thu nhập sang cách nhìn mở, quan tâm khả năng tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản của phụ nữ và gia đình, phát huy tính chủ động, tự lực của người dân, nhất là trong áp dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật, kỹ năng nghề nghiệp, khắc phục tình trạng nghỉ thay, làm thay người dân, lâu dần tạo tâm lý trông chờ, phụ thuộc. Đồng thời, giảm dần các hỗ trợ trực tiếp để chị em tích cực, chủ động tham gia giải quyết những khó khăn mà bản thân và gia đình đang đối mặt.

- Tuyên truyền để chị em nhận thức đúng và đầy đủ hơn về kinh tế tập thể và giá trị to lớn của sự hợp tác, liên kết trong sản xuất và tiêu thụ sản phẩm, dần thay đổi tư duy trong sản xuất, kinh doanh từ manh mún, nhỏ lẻ, tự phát sang tư duy kinh tế tập thể, hợp tác.

- Tổ chức các buổi hội thảo, tọa đàm, các hoạt động trải nghiệm, truyền thông nhóm, thăm hộ gia đình, tham quan mô hình... để định hướng phương án sản xuất và cùng người dân bàn bạc các giải pháp phát triển kinh tế tập thể ngay trên những mảnh vườn, thửa ruộng, ao nuôi, chuồng trại của các chị nhằm giúp chuyển đổi nhận thức của chị em về vấn đề kinh tế hợp tác và vận động thay đổi tư duy, tập quán sản xuất manh mún, nhỏ lẻ, ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật để thích ứng với thị trường và phù hợp với quy luật phát triển của kinh tế thị trường. Triển khai các hoạt động truyền thông, các hoạt động hỗ trợ để góp phần xây dựng hình ảnh Người phụ nữ nông dân Đồng Tháp “*Tự tin – Tự trọng – Trung hậu – Đảm đang*” trong thời kỳ mới.

- Tăng cường thúc đẩy sự liên kết, nâng cao vai trò chủ thể, khơi dậy tiềm năng, thế mạnh, tư duy sáng tạo, nguồn lực từ gia đình, dòng tộc, cộng đồng. Tăng cường trách nhiệm của người dân, người nghèo trong các hoạt động giảm nghèo, chú trọng tuyên truyền, phổ biến các chế độ, chính sách về giảm nghèo, giới thiệu kiến thức, kinh nghiệm làm ăn, cách làm hay, mô hình giảm nghèo hiệu quả để chị em học tập, làm theo.

- Mời các chuyên gia về kinh tế để tổ chức các lớp đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao năng lực đội ngũ cán bộ quản lý đủ mạnh để thuận lợi trong việc chuyển đổi các tổ liên kết, hợp tác hiện có của Hội hoạt động theo đúng tinh thần Nghị định 151.

- Vận động và hỗ trợ thành lập mới các mô hình tổ hợp tác theo tinh thần Nghị định 151.

- Vận động hội viên, phụ nữ tích cực tham gia kinh tế tập thể do địa phương thực hiện như: cánh đồng liên kết, HTX.

- Hỗ trợ vốn và tổ chức các hoạt động chuyển giao khoa học công nghệ.

- Bên cạnh việc duy trì các nghề truyền thống, các cấp Hội còn quan tâm đến việc dạy nghề mới, tạo việc làm tại chỗ cho chị em để đảm bảo “*ly nông bất ly hương*”, đồng thời giúp chị em có điều kiện gần gũi, dạy dỗ con, giúp con phát triển đầy đủ cả về thể chất và tinh thần. Chủ động khai thác các nguồn lực và nắm bắt nhu cầu của các doanh nghiệp, để phối hợp tổ chức đào tạo nghề cho lao động nông thôn. Một trong những nội dung được ghi nhận, đánh giá cao là chương trình đào tạo nghề may công nghiệp, đan lục bình, ghé mây,... không chỉ giúp các doanh nghiệp giảm bớt chi phí đào tạo mà còn tạo cơ hội cho lao động nông thôn có việc làm và thu nhập ổn định ngay tại địa phương, góp phần giải quyết tốt vấn đề đầu ra sau học nghề.

Với những nỗ lực trên, từ các tổ phụ nữ chỉ hoạt động nhỏ lẻ theo ngành nghề, sở thích của hội viên, phụ nữ vào năm 2011; đến cuối tháng 12/2016 toàn tỉnh Đồng Tháp có 153 Tổ hợp tác với 4.425 thành viên, 02 HTX với 45 thành viên ở các lĩnh vực nông nghiệp, tiểu thủ công nghiệp gắn với nghề truyền thống, phát triển du lịch, dịch vụ, may đang hoạt động hiệu quả. Mức thu nhập bình quân của các thành viên từ 2,5 – 3 triệu đồng/người/tháng. Nhiều tổ trưởng đã năng động, sáng tạo, mạnh dạn tìm hướng đi riêng cho tổ, dẫn dắt các thành viên tiếp cận sản phẩm và thị trường mới để nắm nhu cầu, tìm đầu ra bền vững, được hội viên, phụ nữ và chính quyền địa phương đánh giá cao, góp phần rất lớn trong thực hiện Đề án Tái cơ cấu ngành nông nghiệp của Tỉnh, tạo thêm việc làm cho 20.396 lao động nữ. Nhiều mô hình đang hoạt động rất hiệu quả như: trồng rau an toàn ở huyện Hồng Ngự, làm khô cá lóc ở huyện Tam Nông, làm chổi Lông gà ở huyện Lấp Vò, nấu đám tiệc ở huyện Thanh Bình, dịch vụ gia đình ở thành phố Cao Lãnh...

Mô hình Tổ hợp tác trồng cỏ nhưng ở thành phố Sa Đéc là một ví dụ điển hình; Sa Đéc là nơi được tỉnh chọn đầu tư phát triển thành Thành phố hoa gắn với làng Hoa Sa Đéc đã có truyền thống trồng hoa gần 100 năm, nổi tiếng là nơi trồng nhiều hoa kiểng, cung cấp hoa, cây cảnh cho nhiều địa phương trong nước và xuất khẩu; nhưng với diện tích manh mún, nhỏ lẻ của nhiều hộ dân nên việc đầu tư sản xuất quy mô lớn gặp nhiều khó khăn, đôi lúc không đáp ứng nhu cầu thị trường. Từ thực tế trên, Hội LHPN Tỉnh đã chủ động gỡ gỡ và vận động các chị em liên kết lại để tập trung sản xuất với quy mô lớn. Ban đầu là 17 thành viên với diện tích liên kết được là 6,4ha, hình thành được 3 dịch vụ: *bứng cỏ - trồng cỏ, vận chuyển, tín dụng*. Ngoài 17 thành viên của tổ được phân công đảm nhận các nhiệm vụ khác nhau phù hợp với điều kiện, năng lực của từng người, tổ còn giải quyết việc làm cho 36 lao động gắn với hộ gia đình của 17 thành viên. Đến nay thu nhập bình quân 01 ha sau khi trừ chi phí là 130 triệu đồng/20 ngày.

Hay như mô hình Tổ đan lục bình Tân Tiến ở Láng Biển, huyện Tháp Mười có 9 thành viên, với vốn góp trên 1 tỷ đồng để hó t động và trang bị xe tải vận chuyển hàng hoá và giao khung, thu gom thành phẩm của các thành viên. Tổ trưởng đã đứng ra ký hợp đồng với Công ty TNHH Chung Bích í thành phố Biên Hoà để giải quyết đầu ra sản phẩm. Ngoài 09 thành viên của THT các chị liên kết với các tổ khác trong và ngoài xã như

ở *Phương Thịnh, Ba Sao, Gáo Giồng, Mỹ Thọ của huyện Cao Lãnh* với 230 thành viên, thu nhập 50.000đ-60.000đ/ngày/người. Thu nhập bình quân của thành viên trong tổ hiện nay là 5 triệu đồng/TV/tháng.

Trong quá trình triển khai các hoạt động vận động, hỗ trợ phát triển mô hình kinh tế tập thể; Hội LHPN tỉnh Đồng Tháp nhận thấy có những thuận lợi, khó khăn và bài học kinh nghiệm sau:

Thuận lợi:

- Tái cơ cấu nông nghiệp và vấn đề kinh tế tập thể ở Đồng Tháp không chỉ được bàn luận trong hệ thống chính trị, trong bàn hội nghị mà đã thấm thấu dần vào cách nghĩ, cách làm của người dân và cộng đồng doanh nghiệp. Mọi người đã dần nhận thức ra rằng “hợp tác – liên kết – thị trường” và “một nền nông nghiệp xanh – sạch” là cuộc cách mạng lần thứ 2 trong nông nghiệp, sau cuộc tiến công chinh phục Đồng Tháp Mười – một cuộc cách mạng về ý thức tổ chức sản xuất hàng hóa gắn với yêu cầu của thị trường từ người nông dân cho đến doanh nghiệp. Nhiều “Hội quán”, mô hình “tổ nhân dân tự quản cộng đồng” được hình thành và phát huy hiệu quả, từng bước khẳng định tính chủ thể và vai trò, trách nhiệm của người dân đối với sự phát triển mãnh vườn, thửa ruộng không chỉ của gia đình mình, mà còn của cả làng xã, không chỉ tự chăm lo cho bản thân và gia đình mình mà còn chia sẻ với mọi người xung quanh trong cuộc sống hằng ngày.

- Sự chỉ đạo và hỗ trợ tích cực của Hội LHPN Việt Nam, đặc biệt, việc hỗ trợ, xây dựng thí điểm các mô hình tạo việc làm sau học nghề thông qua Đề án 295 đã giúp Hội LHPN tỉnh có những kinh nghiệm để nhân rộng và hướng đến sự bền vững của mô hình, khuyến khích ngày càng nhiều hơn phụ nữ tham gia vào mô hình kinh tế tập thể.

- Sự phối hợp hỗ trợ của các ngành và tâm huyết, trách nhiệm của đội ngũ cán bộ Hội từ tỉnh đến cơ sở.

Khó khăn:

- Phần lớn cán bộ, hội viên, phụ nữ còn hiểu rất mơ hồ về kinh tế tập thể và vấn đề kinh tế thị trường nên chưa thấy được vai trò, trách nhiệm của từng cá nhân, gia đình để chủ động khai thác các tiềm năng, lợi thế.

- Còn tư tưởng trông chờ, phụ thuộc vào Nhà nước cả trong sản xuất và tìm đầu ra cho sản phẩm. Nhiều người dân chưa nhận ra quy luật “cung – cầu” của thị trường nên đổ hết trách nhiệm cho nhà nước và không mấy thiện cảm với “Thương lái” vì cho là giá cả thị trường là do thương lái quyết định mà chưa ghi nhận vai trò quan trọng của cộng đồng doanh nghiệp, thương lái trong kinh tế tập thể.

- Tính ràng buộc pháp lý của các bên trong liên kết còn thấp (nhất là trong nông nghiệp), vì lợi ích trước mắt nên vẫn còn trường hợp người dân tự bán ra bên ngoài để được giá cao.

- Kiến thức, năng lực quản lý, điều hành của cán bộ ở các tổ hợp tác, HTX còn hạn chế.

- Một bộ phận rất lớn phụ nữ nông thôn ít có cơ hội tham gia vào thị trường lao động, phát triển kinh tế khi phải gánh nặng công việc gia đình, chăm sóc con cái và phần lớn các công việc này đều không có thu nhập.

Qua quá trình thực hiện, Hội LHPN tỉnh Đồng Tháp rút ra một số kinh nghiệm sau:

- Các thành viên tham gia THT, HTX có vai trò chủ thể quan trọng, quyết định sự thành công, cũng là đối tượng hưởng lợi trực tiếp, nên chủ động nâng cao nhận thức để họ chủ động, sáng tạo trong việc hợp tác, tổ chức lại sản xuất, áp dụng các tiến bộ khoa học kỹ thuật và hoạch định phương án sản xuất kinh doanh hiệu quả. Việc vận động hội viên, phụ nữ tham gia kinh tế tập thể là một quá trình từ việc thay đổi nhận thức, thói quen đến hành vi mới nên đòi hỏi phải có thời gian và bước đi chặt chẽ, hợp lý, không thể nóng vội.

- Cần có sự tham gia liên kết của các ngành, cộng đồng doanh nghiệp. Gắn kết tốt các chính sách hỗ trợ, tín dụng ưu đãi đối với các bên tham gia; đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực tham gia quản trị THT, HTX đáp ứng yêu cầu trong từng giai đoạn nhất định.

- Xây dựng mô hình phải được thực hiện từng bước, theo phương châm từ thấp đến cao, từ việc thực hiện các tổ hợp tác đến việc liên kết tiêu thụ, liên kết đầu vào – đầu ra cho sản phẩm hoặc hình thành các dịch vụ đáp ứng nhu cầu thị trường, khi năng lực tổ đủ mạnh, trình độ sản xuất của các thành viên có bước tiến bộ và cơ bản ổn định sẽ tiến hành thành lập HTX.

- Tăng cường công tác đào tạo nghề, bồi dưỡng nâng cao tay nghề cho hội viên, phụ nữ gắn với hình thành các mô hình tạo việc làm sau học nghề.

Từ những thuận lợi, khó khăn và kinh nghiệm trong thực tiễn, hớ t động hỗ trợ phụ nữ phát triển kinh tế và tham gia kinh tế tập thể của Hội LHPN tỉnh Đồng Tháp thời gian tới sẽ tập trung các giải pháp sau:

- Tăng cường hơn nữa công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức cho hội viên, phụ nữ và nhân dân về lợi ích, sự cần thiết tham gia kinh tế tập thể, liên kết trong sản xuất, kinh doanh mới đủ khả năng cho sản xuất hàng hóa có tính cạnh tranh, thích ứng với kinh tế thị trường.

- Bồi dưỡng và nâng cao năng lực các tổ hợp tác để đủ tiềm lực nâng lên thành hợp tác xã kiểu mới.

- Cụ thể hóa và triển khai thực hiện có hiệu quả Đề án hỗ trợ phụ nữ khởi nghiệp của Đoàn chủ tịch Hội LHPN Việt Nam và các Đề án lớn của tỉnh Đồng Tháp: Tái cơ cấu Nông nghiệp, Phát triển Du Lịch và xây dựng nông thôn mới. Tập trung các giải pháp hỗ trợ phát triển kinh tế tập thể.

- Triển khai thực hiện khâu đột phá “Hỗ trợ phụ nữ phát triển kinh tế và khởi nghiệp” được đặt ra trong Nghị quyết Đại hội đại biểu phụ nữ tỉnh Đồng Tháp lần thứ IX, nhiệm kỳ 2016 – 2021.

- Tập trung củng cố nâng cao năng lực quản trị của đội ngũ cán bộ quản lý tổ, HTX. Thực hiện đầy đủ các chính sách hỗ trợ, tạo mọi điều kiện thuận lợi cho các tổ, HTX tiếp cận vốn, khoa học kỹ thuật. Đặc biệt, định hướng xây dựng phương án sản xuất kinh doanh hiệu quả.

Xin trân trọng cảm ơn!